

пандемії. Доцільно б було створити фонд для профілактики розповсюдження пандемій, діяти у відповідності до принципу запобігання та перестороги та розробити механізми узгодження карантинних заходів країн членів. Нагальною проблемою є посилення спільної політики ЄС щодо протидії карантинним хворобам.

ЛІТЕРАТУРА:

- 1 Statement on the meeting of the International Health Regulations (2005) Emergency Committee regarding the outbreak of novel coronavirus URL: <https://www.who.int>
- 2 World Health Organization REGIONAL OFFICE FOR Europe URL: <http://www.euro.who.int/en/health-topics>
- 3 COVID-19 and Human Rights We are all in this together APRIL 2020 URL: <https://www.un.org/victimsofterrorism/sites/>
- 4 Cilliers L. Public health in roman legislation. *Acta Classica*. 1993. Vol. 36. p. 1-10. C. 2 URL: <http://www.casa-kvsa.org.za/legacy/1993/>
- 5 Jane L. Crawshaw Stevens. Plague hospitals: public health for the city in early modern Venice. 2016. New York, NY 10017. USA 288p.
- 6 Lt.-Colonel D. G. Crawford. A history of the Indian Medical Service : 1600-1913 London: W. Thacker, 1914. 574p URL: <https://www.jstor.org/stable/25312525>
- 7 Howard-Jones N. The scientific background of the International Sanitary Conferences 1851-1938. GENEVA. 1975. 110с.
- 8 Консолідовані версії Договору про Європейський Союз та Договору про функціонування Європейського Союзу URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws>
- 9 Статут (Конституція) Всесвітньої організації охорони здоров'я URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>
- 10 European Centre for Disease Prevention and Control An agency of the European Union <https://www.ecdc.europa.eu/en>
- 11 Projected baselines of COVID-19 in the EU/EEA and the UK for assessing the impact of de-escalation of measures 26 May 2020 European Centre for Disease Prevention and Control, Stockholm, 2020 URL: <https://www.ecdc.europa.eu>

Бабич Ірина Григорівна,

*кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри цивільного права
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ПРИНЦИП С ПРАВЕДЛИВОСТІ ВІД РИМСЬКОГО ПРАВА ДО ПАНДЕМІЇ COVID-19

Пандемія коронавірусу стимулює людей працювати разом, проявити високий рівень солідарності і надзвичайно актуальною робить інтеграцію країн, діючи разом – врятувати життя. Надзвичайна ситуація показала, що не зважаючи на кордони, люди намагаються налагоджувати зв'язки,

спілкуватися он-лайн, і світ стає взаємопроникним як ніколи. Вже не діють обмеження, які діяли раніше. Закриття у власних кордонах вже не дозволяє створити систему безпеки, для цього буде слугувати колективні, злагоджені зусилля і розумне, сучасне регулювання. Процес інтеграції країн підштовхує застосування таких фундаментальних понять і категорій правового регулювання, які застосовувалися ще в римському і розроблялися в римському праві. до таких категорій відноситься категорія справедливості.

Отже, предметом даного дослідження є справедливості в різних її аспектах на сучасному етапі із врахуванням сучасних викликів .

Принцип справедливості на сучасному етапі слід розглядати як принцип соціальної справедливості та справедливості як філософська категорія. Категорія справедливості відома ще із стародавніх часів.

Видатна роль у розробці поняття справедливості і розкритті її соціальної ролі належить старогрецьким філософам Платону та Аристотелю, які поділяли справедливості на зрівняльну і розподільну і виокремлювали такий вид справедливості, як подяка, яка повинна впливати з принципу пропорційності заслуг людини перед суспільством. Платон стверджував, що справедливості властива як окремій людині, так і, можливо, цілій державі. У роботі «Держава» він розвинув ідею про ідеальну, справедливую державу, вважаючи при цьому, що сама держава створює людські потреби. Як основи держави він проголосив принцип розподілу праці, що визначає наявність трьох станів – правителів, воїнів і виробників (ремісників та землеробів).

Значення і вимоги справедливості зводилися Платоном до того, щоб кожний із трьох станів, кожний член держави займався своєю справою. «Займатися кожному своєю справою: це «мабуть, і буде справедливості»». Справедливості полягає в тому, щоб кожний «мав своє і виконував теж своє», «щоб ніхто не втрачав свого та не захоплював чужого» . раведливості є думки, які впродовж століть не втратили своєї актуальності. Так, він зазначав, що законність і справедливості співпадають, що у писаних законів та традицій є спільне начало. Він спростував тезу софіста Фразімаха про те, що [1; с158] справедливості – це належне сильному розуміння тотожності закону і справедливості. За Платоном, ідеальна держава будується на початках законності, а не на розсуді правителя, бо в останньому випадку наступають «псування і несправедливості» державного ладу і законів.

Подальшого розвитку ідеї справедливості одержали у працях Аристотеля (384 – 322 рр. до н. е.), який, як і Платон, особливої уваги приділяв зв'язку справедливості з державою і правом і, що дуже важливо, звернув увагу на

відносність поняття «справедливість» та у той же час на її об'єктивну зумовленість «правдою», природними законами.

Згідно з Арістотелем «справедливість – це така чеснота, через яку кожний володіє тим, що йому належить». Що ж до чесноти, то цю категорію Арістотель визначає як «можливість придбати блага і зберігати їх, і разом із тим можливість робити добродіяння (іншим) у багатьох важливих випадках і всім взагалі у всіляких випадках». Причому зі всіх чеснот (справедливість, мужність, розсудливість, щедрість, великодушність, безкорисливість, лагідність, мудрість) Арістотель виокремлює справедливість як найбільшу з чеснот, оскільки вона разом із мужністю є найбільш корисною для інших. Найбільшою шаною користуються люди справедливі і мужні, тому що мужність приносить користь людям під час війни, а справедливість – і в мирний час. Вчення Арістотеля про справедливість пов'язане з його політичним світоглядом, розумінням сутності та призначення держави та права, відтворенням образу ідеальної держави. У «Політиці» Арістотель стверджує: «Поняття справедливості пов'язане з уявою про державу, тоді як право, яке служить критерієм справедливості, є регулюючою нормою політичного спілкування».

Таким чином Платоном і Аристотелем було розроблено поняття справедливості як — «кожному – своє». Остаточне формулювання *summi cuique* здійснив, і зробив відомою Цицерон.

Для визначення виправданості встановлення зобов'язань, а отже, і застосування заходів впливу до несправних боржників, важливими є значення поняття та сутність такої категорії як «справедливість (*justitia*)».

Підставою для справедливості, як вважає Цицерон, є вірність, тобто стійкість та правдивість у словах та прийнятих на себе зобов'язаннях: «Отже, спробуємо наслідувати стоїків у намаганні з'ясувати походження слів і повіримо тому, що вірність (*fides*) була названа так тому, що обіцяне виконується».

Стародавні греки вели спір навколо питання, де саме знаходиться справедливість «в природі» чи у «встановленні»? Згідно з поглядами Геракліта Ефеського, все наявне у світі є проявом «божественного логосу», справедливості, яка керує ходом дій. Всі позитивні закони, за які народ має битись «як за свої стіни» [1; с.50], виходять із справедливості.

У подальшому категорія справедливості знайшла свій розвиток і відбиток у римському приватному праві. І, слід зауважити, що тут вона постає проявом природних прав і природного права.

Під цивільним правом розумілося власне римське право. Воно, з одного боку, не відокремлюється повністю від природного права або від права народів, з іншого – не всі його дотримуються. Бо якщо додати що-небудь до загального права або скорочити його, то створюється якесь власне право, тобто цивільне (Д.1.1.6.).

Відповідно, цивільне право розвивається на підґрунті природного права і права народів, впливає з них, але не зводиться до них. Воно проектує на конкретну дійсність, у даному випадку на – римське суспільство, загальні принципи природного права і права народів.

На думку римських юристів, зокрема Ульпіана, природне право втілює вимоги справедливості і виражає основоположну ідею, згідно з якою право взагалі є справедливим за своєю суттю. Більше того, саме за природним правом всі народжуються вільними (Д.1.1.1.).

Визнаючи вчення античних афінських філософів, римські юристи надавали перевагу вченням про природне право. Ідеї природного права у римських юристів перетворилися на принципи права.

Насамперед треба зазначити, що природне право під впливом стоїцизму у римських юристів виглядало як ідеальне право. Такий підхід дозволив римським юристам узгодити зміст позитивного права із правом ідеальним...ще один аспект використання римською юриспруденцією ідей природного права: усвідомлення того, що будь-яке право складає певну цілісність, пронизану загальними принципами [2; с. 272].

У середньовіччі ознайомлення і вивчення римського приватного права відбувалися у загальноосвітніх школах. Також вивчення здійснювалася на професійному рівні юридичних школах: Рима, Верони, Орлеана. Здійснювалися глоси, шляхом написання коментарів до текстів юридичних пам'ятників. Наприклад Туринська глоса до інституцій Юстиніана. Одночасно існувало змішування систем права. Наприклад, змішувалися у державі Франків римське право, франкське право. Системи знаходилися у суперечності одна одній, справи вирішувалися на підставі принципу справедливості, і, таким чином принцип справедливості поступово набуває значення верховного принципу всякого будь-якого права.

Соціальні утопісти (Т. Мор, Мел'є, Морелі, Маблі) визнавали несправедливість існуючого строю, розвивали ідеї встановлення дійсно справедливого суспільного устрою, де не буде існувати експлуатація людиною та інші форми соціальної нерівності. Утопічний соціалізм відкидав уявлення про політично-правову рівність як повне втілення ідеї

справедливості, підкреслюючи обмеженість цієї рівності та тим самим її несправедливість.

Особливий підхід у розумінні категорії «справедливості» як «соціальної справедливості» було вироблено радянськими науковцями.

Як загальний принцип радянського права розгляд принципу соціальної справедливості став актуальним у період Перебудови.

Козлов А.Є. вважав: «найвищою вимогою соціальної справедливості полягає в тому, що будь-яке поліпшення життєвих умов однієї особи, колективів або соціальних груп, яке шкодить інтересам інших осіб та відбувається за рахунок інших або суспільства в цілому, є неприпустимим» [3; с.4].

Актуальним вважається вивчення принципів права через те, що у сучасній правовій науці склалось уявлення про принципи як такі, що офіційно закріплені в законодавстві. До того ж, як уявляється, відбувається звуження значення принципів у правозастосуванні та обмеження їх діяльності. Провідні ідеї розглядаються як допоміжні при виборі норм для застосування та не застосовуються для безпосереднього регулювання.

Принцип справедливості є мобільною категорією яку можна розглядати як філософська категорія можна знайти її прояв у системі права. Там вона відображається як норма і як оціночна категорія, наприклад, як соціальна справедливість. Принцип справедливості є проявом категорії природного права, що дозволяє на перший план винести інтереси особистості і людей, враховуючи і інтереси держави.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Материалисты Древней Греции. – М.: Наука, 1995. – С. 45
2. Римське приватне право: Конспект лекцій. Практикум. – Х.: Одиссей, 2000. – С. 272 .
3. Козлов А.Е. Социальная политика: некоторые государственно-правовые проблемы реализации // Сов. государство и право. – 1986. – №2., – С. 4.

Берназ-Лукавецька Олена Михайлівна,
кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри цивільного права
Національного університету «Одеська юридична академія»

ДИСТАНЦІЙНІ МЕДИЧНІ ПОСЛУГИ ТА ТЕЛЕМЕДИЦИНА

У період Пандемії COVID-19 доволі актуальним видаються дистанційні медичні послуги та телемедицина. Телемедицина — це новий напрям медицини, який містить в собі комплекс заходів, дій та технологій, які